

og han har senere gjentaget Forsøget med nøjagtigt det samme Udfald.

Professor Preyer mener nu ikke, der er nogen Grund til at betvivle Kjendsgjerningens Rigtighed, men tror, at der kan gives en naturlig Forklaring, saa at man ikke behøver at antage et Selvtillitstetgjørelses-Instinkt hos Dyrene.

Den Ophidselse, det skarpe Lysskjær fremkalder hos Skorpionen, har aabenbart den største Lighed med Myggens og andre Insekters hidsige Flagren mod en Lampe eller et Lys, der om Aftenen sættes i det aabne Vindue. Nu vil dog ingen for Alvor paastaa, at en saadan Myg er en »Selvmorder«, fordi den atter og atter flyver imod Flammen, svider sine Følehorn og Vinger og til sidst bliver Dødens Bytte paa Petroleumslampens hede Glas. Men dog staar det fast, at man om Sommeren paa denne Maade i kort Tid kan samle sig en Mængde interessante Natsværmere, og at en af Betingelserne for den tilsyneladende heroiske Skorpiondød ogsaa her er fyldestgjort: det pludselige klare Lys virker ophidsende.

Nu er det jo en bekjendt Sag, at stærke, uvante Indtryk paa Øjets Nethinde ogsaa hos de højere Dyr og især hos Mennesket meget let forarsage yderst ubehagelige og smertelige Fornemmelser. Ja blot ved at stirre ufravendt paa en stærkt belyst Gjenstand — blændende behøver den ikke engang at være — kan man bringes i en ejendommelig Tilstand, Hypnotisme, som har det karakteristiske ved sig, at den fuldstændig ophæver ens normale Dømmekraft. Imidlertid behøver man ingenlunde at tilskrive Skorpionen nogen sin Dømmekraft for at finde det indlysende, at den undflyr og afværger det ubehagelige, og Lysskjæret, som den aldeles ikke er vant til, maa gøre et meget ubehageligt, ja smerteligt Indtryk paa Synsnervernes Ender i dens Øjne. Næsten alle Dyr gøre afværgende Flugtbewægelser, naar de rammes af en smertebringende Paavirkning. Skorpionen løber afsted saa hurtig, den kan. Men snart mærker den, at Flugten ikke befrier den fra Pinen. Til Trods for alle Flugtbewægelser i Ildkredsen følger Smerten med, eller kommer igjen, hvis den var ophørt, som ved Forsøget med Brændeglasset. Og nu har Skorpionen i Tilfælde, hvor Flugt ikke hjælper, f. Ex. naar man holder Dyret fast med Haanden, et Værgemod Fjenden i sin Braad, som den naturligvis i saa Fald bringer til Anvendelse. Men det er da ligeledes en ganske naturlig Slutning, at den retter Stikket mod det Punkt, hvor Smerten er stærkest, altsaa, hvis man kniber den, mod Fingeren, og hvis den blændes, mod det Sted, hvor Lyset fremkalder den stærke Irritation, d. v. s. mod Hovedet, Hjærnen. Dyret, der er ude af sig selv af Smerte, stikker i den Retning, hvor det føler Fjenden, og kan naturligvis ikke have erfaret, at det ved at værges sig mod Lidelsen udsætter sit eget Liv for Fare eller Undergang. Dets Hjernefunktioner ere i det hele taget, ligesom den om Lampen sværmende Myg, i betydelig Grad forstyrrede.

Vilde man prøve, om denne Forklaring af det mærkværdige Fænomen er rigtig, maatte man tildække Skorpionens Øjne, før man udsatte den for Lyset; den vil da sikkert ikke dræbe sig selv. Eller man maatte anbringe et lille mørkt Smuthul i det oplyste Rum; naaer den det i Tide, vil den heller ikke gøre sig selv Skade. Endelig kunde man ogsaa fremkalde en eller anden stærk Sænsning, f. Ex. ved Hjælp af en Draabe Svovlsyre eller en uafbrudt virkende elektrisk Strøm, paa et af dens Lemmer eller paa Ryggen, og den vil da stikke efter det smertende Sted. Saaledes lader Skorpionens Selvmord sig forklare som den nødvendige Følge af en i den organiske Verden meget udbredt og hensigtsmæssig Indretning: Reflexbewægelser til Afværgelse af Fare. At de ellers saa ofte prøvede, afværgende Reflexbewægelser i dette Tilfælde vise sig ikke blot unyttige, men i højeste Grad skadelige, ligger i, at den Fare, Dyret skal møde — det klare Lys, er noget aldeles nyt, som det, der er vant til at leve i Tummørke, aldrig har havt Lejlighed til at blive fortrolig med, fordi det jo sædvanligvis altid har kunnet fly det, hvad det ikke kan i Fangenskab.

For Myggen gjælder denne Forklaringsgrund rigtignok ikke; den er jo fri og kan efter sin første Svirren om Flammen flyve bort igjen — og gjør det ogsaa tit. Men her kommer det til at spille Hovedrollen, at hele Dyrets Jagttagelsesmekanisme er bragt i Ulave. Disse Insekter bære sig ad som hypnotiserede Mennesker. De veed hverken ud eller ind mere. Sædvanligvis opsøge de lysere Gjenstande i Tummørket; men nu viser der sig pludselig en Gjenstand saa skinnende, at de aldrig have set noget lignende, og den

lægger udelukkende Beslag paa deres Opmærksomhed. Alt andet træder tilbage, Dyret forvirres og bliver besat som af en fix Idee. — Ligesaa lidt som der her kan være Tale om selvmorderisk Hensigt, saa lidt vil nogen for Alvor paastaa, at Biller, der uden at gjøre en Bevægelse lade sig gjennebore med Naale, hellere ville miste Livet end falde ud af deres Rolle som døde.

Heller ikke hos højere Dyr har man gjort nogen Jagttagelse, der tyder paa selvmorderiske Hensigter. Vi ville dog omtale et Exempel, der tilsyneladende kunde tale herfor, men i Virkeligheden tjener til at vise, hvor upraktisk Dyr bære sig ad under helt uvante Forhold, og hvor let de gaa til Grunde ved deres Uforstandighed. Naar man binder et Marsvin (Gnaver) fast under Ryggen med et Bræt saaledes, at det frit kan bevæge Hovedet, dypper Brættet ned i kuldslaet Vand, indtil dette næsten har naaet Mund- og Næseabningerne, og derpaa stikker Dyret ganske ubetydeligt i Huden under Vandet, saa vil det gjøre ivrige og selvfølgerlig frugtesløse Bevægelser for at undfly; men tillige dukker det Hovedet gjentagne Gange ned under Vandet, skjønt det jo allerede første Gang maatte have gjort den Erfaring, at Vandets Indtrængen standser Aandedrættet, og hvis man ikke ved at trække Brættet op hindrer det i at blive ved med at dukke Hovedet under, dræber det meget let sig selv. Døden indtræder, ikke fordi Dyret af Fortvivlelse vil drukne sig, men fordi dets afværgende og flygtende Bevægelser ere uhensigtsmæssige, hvilke de maa være, da det jo aldrig før har været i Vandet og ikke har havt Lejlighed til at lære Farene derved at kjende.

Om vi nu end ved disse Kjendsgjerninger og Forsøg paa at forklare dem have gjort det i højeste Grad sandsynligt, at det vilkaarlige Selvmord ikke eksisterer i Dyreverdenen, er dermed dog paa ingen Maade statueret en gennemgribende Forskjel mellem Mennesker og Dyr. Man tør nemlig ikke betegne den menneskelige Evne til med Bevidsthed at tage sig af Dage som et væsentligt og karakteristisk Særkjende for Menneskeheden. Thi for det første er langt fra ethvert Menneske i Stand til at aabne sine Pulsårer eller lægge Hovedet paa Skinnerne, naar Toget kommer brusende — kun faa kunne udføre en saa naturstridig Handling — og for det andet kan man selv blandt disse faa ikke med Sikkerhed udpege en eneste, som med fuld Tilregnelighed og i normal Sindstilstand giver Afkald paa Livet. Hvad enten det er Tab af Ære, Formue, Slægtninge, eller det er en uheldelig Sygdom, uheldig Kjærlighed, skuffede Forhaabninger, Mangel paa Anerkjendelse af virkelige eller indbildte Fortjenester, uheldige Spekulationer o. s. v., der driver til Selvmord — i alle Tilfælde vil der findes en bestemt Forestilling, som leder til den naturstridige Handling, fordi der i Bevidsthedens hele kalejdoskopske Spil af Forestillinger ikke findes nogen anden, der er stærk, sund og vedholdende nok til at holde Ligevægt mod hin.

Uden en saadan eneste Forestilling, der lige saa lidt lader sig overvinde som den vanvittiges fixe Idee, begaar intet Menneske Selvmord. De saaledes grebne Individuer kunne muligvis være beherskede af store Lidenskaber, Patriotisme, Menneskekjærlighed og Ærgjerrighed — lige meget — de ere under Indtrykket af en enkelt Ide, altsaa uden ganske klart, forstandsmæssigt Overblik, og de maa derfor i Gjerningens Øjeblik betragtes som utilregnelige. Men dermed bortfalder det frivillige Selvmord som et Prærogativ, Mennesket har fremfor Dyret — den eneste Forskjel, der bliver tilbage, er, at Dyret ikke kjender Konsekvensen af den Beskadigelse, det tilføjer sig selv.

Saaledes udviskes den tilsyneladende Modsætning mellem det saakaldte »vilkaarlige« menneskelige og det uvilkaarlige dyriske Selvmord.

Til Illustrationerne

Af L. Frølichs to Haandtegninger er den ene vistnok nærmest tænkt som en Illustration til et Christian Winthersk Træsnit. Den kunde i det mindste være det; thi den er fremgaaet af en lignende lidt idealistisk romantisk Opfattelse af landlig Kjærlighed. Man føler det bedst, naar man f. Ex. sammenligner denne lille Scene med Bastien Lepage's bekjendte Billede »Kjærlighed i Landsbyen«. I dette sidste er det Typer og en Situation, der er grebet lige ud af Livet, funden paa Landevejen,

kunde man sige, eller ved Stien, hvor de to staa og tale sammen eller rettere ikke tale sammen. Frølichs Tegning er derimod ikke greben ud af Livet, den har formet sig i Kunstnerens Fantasi, rimeligvis, som sagt, efter Læsningen af et »Træsnit«, men de ægte Frølichske Typer have al den Finhed og Ynde, som er karakteristisk for hans Kunst.

En bredere, mere drastisk Kunst har faaet Udslag i Th. Niss's Sommerdag. Han holder af at virke ved de stærke Modsætninger, som her mellem den skyggefulde Landevej og den soledede Mark, og ved store Former og Løier, navnlig i Forgrunden. Hans livsfyldige Kunstnernatur vrager det fine og udpenslede, det gjælder om Totalvirkningen, om saa ogsaa en og anden Detail gaar i Løbet derved.

Kannikekoret i Roskilde Domkirke, hvoraf Hr. C. V. Nielsen omstaaende har givet en Tegning, skriver sig fra Begyndelsen af det 15de Aarhundrede. Ifølge Indskriften, der løber langs med Panelets øverste Rand, er Koret udvidet »i det Herrens Aar 1420 paa Biskop Jens Andersens Bekostning... til Sjælefrelse for den berømmelige Dronning Margrethe, hele Gejstlighedens Velynderske o. s. v.« Korstolene ere af Egetræ og udskaarne i gothisk Stil. Der var oprindelig 22 Sæder paa hver Side, indbyrdes adskilte ved Lænearme, der ende i Menneske- og Dyrehoveder. Panelet bag Stolene afsluttes foroven ved en Række Relieffer, der fremstille Begivenheder af det gamle og nye Testamente. Den naive Kunst, der præger disse billedlige Fremstillinger, staar i en ejendommelig Modsætning til den Finhed og Skjønhed, som udmærker det arkitektoniske baade i Konstruktionen og Dekorationen af disse Stole. I Stil med disse og rimeligvis fra samme Tid ere fire gamle Læsepulte med de fire Evangelisters Sindbilleder. — Altærtavlen skal være erhvervet af Fredrik den Anden, der tvang en nederlandsk Skipper, som vilde smugle den gennem Øresund, til at udlevere den, mod at han fik den af ham angivne lave Værdisum udbetalt. Kristian den Fjerde skjænkede den til Roskilde Domkirke. Den rigt forgyldte Altærtavle er indrettet som et Skab med Fløjdøre og delt i forskellige Felter, baade selve Tavlen og Dørfløjene; Felterne indeholde Scener af Kristi Liv. Den er et ualmindelig smukt Kunstværk i Renaissancestil, og Arbejdet er udført med megen Dygtighed.

THEATRENE

Det kongelige Theater havde ifjor Held med sig ved Gjenoptagelsen af forskellige Stykker, som havde en glimrende Fortid at se tilbage paa; Publikum tog med naiv Friskhed imod »Bagtalsens Skole« og »Elverhøj«. Det er formodentlig denne Erfaring, der har forledet Kammerherre Fallesen til at lade Scribes fordom for fint ansete Skuespil »Statsmand og Borger« paa ny indstudere. Men dette har været en sørgelig Fejltagelse. Stykket er umuligt, Publikum vil ikke have med det at gøre, og at det nogensinde har gjort Lykke, har beroet paa visse, den Gang nye, ydre Fortrin og et godt Spil. Nu da Dialogens Forgyldning er sort, og Spillet kun hos en af Figurerne er nogenlunde underholdende, burde det skrøbelige Arbejde aldrig have forladt den Mindernes Kirkegaard, hvortil vore Fædre endnu har Lyst at bære Blomster. Der var her ingen Grund for det kongelige Theater til at forstyrre Gravfreden.

Hr. Emil Poulsen som Grev Aldobrandini var den eneste Person paa Scenen, der ikke kjedede.

LITTERATUR

P. Fr. Rist: Fra Støvlettiden. (Andr. Fred. Høst & Søn's Forlag.) Stive og pyntelige, med Pisk i Nakken og stramtsiddende Støvletter paa Benene, med brogede Uniformer og pudret Haar — og saa under al denne bestikkende Stads Raahed og Elendighed, saadant omtrent er det Billede, Forfatteren giver af de danske Soldater i hin forunderlige, halvt komiske, halvt sørgelige Periode, som han saa træffende har givet Navn efter de forhadte Støvletter. Støvletterne, Formen, det ydre Skin, det er det, som det i hele denne Periode kommer an paa. Soldaterne selv betragtes som rene Klædestativer, der kun ere til for at forherlige Kongemagten ved deres ydre Prunk og uden Knurren maa trække i den reglementerede Uniform, selv om denne er et værre Torturapparat end selve den berygtede spanske Støvle. Naar det befales Magistraten at overholde Renlighed paa Gaden til enhver Aarstid, paa det at »den arme Soldat« ved Udførelsen af den kongelige Tjeneste ikke skal gaa i Snavs til op over Ankelen, maa man endelig ikke tro, at Humanitetshensynet gjaldt Manden, nej — det er de pudsede Støvler, man saa nødig vil have overstænkedet!